

Høringsnotat

Lovavdelingen
November 2015
Snr. 15/7963

Endringer i tinglysingsloven, tvangsfullbyrdelsesloven og inkassoloven (teknologinøytralitet)

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Bakgrunn og generelle vurderinger	3
2.1	Krav til papirdokumentasjon	3
2.2	Arbeidsgruppen – elektronisk tinglysing	4
3	Varsel om tvangsfullbyrdelse mv.	4
3.1	Innledning.....	4
3.2	Mulige endringer	4
3.3	Enkelte andre krav til skriftlig kommunikasjon	7
3.4	Utkast til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven.....	7
3.5	Merknader til bestemmelsene.....	8
4	Inkassovarsel og betalingsoppfordring mv.	9
4.1	Innledning.....	9
4.2	Mulige endringer	10
4.3	Enkelte andre krav til skriftlig kommunikasjon	10
4.4	Utkast til endring i inkassoloven	11
4.5	Merknader til bestemmelsen	11
4.6	Kostnadene ved inndrivelse av forfalte pengekrav	11
5	Særlige tvangsgrunnlag	11
5.1	Utgangspunktet	11
5.2	Eksigible gjeldsbrev.....	11
5.2.1	Innledning.....	11
5.2.2	Mulige endringer.....	12
5.2.3	Bevissspørsmål.....	14
5.2.4	Tvangsinndrivelse i Norden	15
5.3	«Skriftstykket».....	15
5.3.1	Innledning.....	15

5.3.2	Mulige endringer.....	16
5.4	Renter og utenrettslige inndrivingskostnader.....	16
5.5	Samlet utkast til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2.....	17
5.6	Merknader til bestemmelsen	17
5.7	Tvangsdekning i løsøre ved tilbakelevering	18
5.7.1	Innledning.....	18
5.7.2	Mulige endringer.....	19
5.7.3	Utkast til endring i tvangsfullbyrdelsesloven.....	19
5.7.4	Merknad til bestemmelsen.....	19
5.8	Utlevering av løsøre og fravikelse av fast eiendom	19
5.8.1	Innledning.....	19
5.8.2	Mulige endringer.....	20
5.8.3	Renter og utenrettslige inndrivingskostnader	21
5.8.4	Utkast til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven.....	21
5.8.5	Merknader til bestemmelsen.....	22
5.9	Elektroniske pantedokumenter som særlig tvangsgrunnlag.....	23
5.10	Betydningen av papirbasert kommunikasjon med namsmyndighetene	23
6	Negotiabilitetsvirkninger og elektronisk gjeldsdokumentasjon	24
7	Overdragelse og sletting av tinglyste panteretter	25
7.1	Rettsvern ved overdragelse	25
7.1.1	Innledning.....	25
7.1.2	Mulige endringer.....	26
7.2	Sletting av tinglyst pant	27
7.2.1	Innledning.....	27
7.2.2	Mulige endringer.....	28
7.3	Utkast til endringer i tinglysingsloven.....	29
7.4	Merknader til lovforslaget.....	29
8	Økonomiske og administrative konsekvenser	29
9	Samlet utkast til lovendringer.....	30

1 Innledning

Tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven oppstiller krav til bruk av papirdokumentasjon på ulike områder. Økt digitalisering og teknologisk utvikling gir grunn til å vurdere om det kan åpnes for mer teknologinøytrale løsninger. Slike endringer kan igjen bidra til effektivisering gjennom en utvidet adgang til elektronisk saksflyt.

I høringsnotatet punkt 3 vurderes derfor om det bør åpnes for elektronisk kommunikasjon ved bl.a. varsel om tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18. En tilsvarende adgang til elektronisk kommunikasjon vurderes i punkt 4 for bl.a. inkassovarsel og betalingsoppfordring etter inkassoloven.

Etter tvangsfullbyrdsloven må enkelte særlige tvangsgrunnlag utformes på papir. Disse er omhandlet i punkt 5. For slike tvangsgrunnlag blir behovet for teknologinøytrale løsninger ytterligere aktualisert ved at det er åpnet for elektronisk tinglysing, jf. lov 20. juni 2014 nr. 45 om endringer i tinglysingsloven mv. Blant annet vurderes en viss åpning for å bruke elektronisk gjeldsdokumentasjon som særskilt tvangsgrunnlag for utlegg (punkt 5.2). Det vurderes også å åpne for elektroniske løsninger ved tvangsinn drivelse etter tvangsfullbyrdsloven § 7-2 f (punkt 5.3) og § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a og b (punkt 5.8).

I høringsnotatet punkt 6 og 7 behandles i tillegg enkelte spørsmål i forlengelsen av at det er lagt til rette for elektronisk tinglysing. For det første omhandles spørsmål knyttet til negotiabilitetsvirkninger og elektronisk gjeldsdokumentasjon (punkt 6). For det andre vurderes det å endre reglene om rettsvern for overdragelse av elektronisk tinglyste panteretter, og reglene om sletting av tinglyst pant (punkt 7).

Økonomiske og administrative konsekvenser av endringene som vurderes, er behandlet i punkt 8.

Utkast til lovendringer og merknader til bestemmelsene er inntatt løpende. Et samlet utkast fremgår av punkt 9.

2 Bakgrunn og generelle vurderinger

2.1 Krav til papirdokumentasjon

I noen tilfeller følger krav til bruk av papirdokumentasjon uttrykkelig av lovtekst eller andre rettskilder. I andre tilfeller kan det være mer uklart om det gjelder et slikt krav. Flere bestemmelser i tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven oppstiller krav til «skriftlighet». Det har tidligere vært uttalt at problemet med skriftlighetskravet antas å være den tradisjonelle forestilling om at skriftlighet forutsetter papir, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) side 36. Høringsnotatet tar ikke stilling til om dette er en gyldig forutsetning, men uklarhet som per i dag foreligger om dette bør avskaffes.

Krav til skriftlighet kan ha ulike begrunnelser, som notoritet, hensyn til bevissikring og hensyn til tilfredsstillende varsling. Som et overordnet utgangspunkt bør ikke tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven være til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom man på tilfredsstillende måte kan ivareta hensynene som ligger til grunn for de enkelte skriftlighetskravene.

For ordens skyld nevnes at endringene som vurderes i høringsnotatet ikke vil forandre annet regelverk om bruk av elektronisk kommunikasjon. Til illustrasjon kan det for eksempel etter omstendighetene gjelde krav til kryptering eller sikring på annen måte etter forskrift 15. desember 2000 nr. 1265 om behandling av personopplysninger § 2-11 tredje ledd.

2.2 Arbeidsgruppen – elektronisk tinglysing

I forkant av tilretteleggelsen for elektronisk tinglysing satte Justis- og politidepartementet våren 2009 ned en arbeidsgruppe for å vurdere rettslige sider ved elektronisk tinglysing (heretter omtalt som arbeidsgruppen). Gruppens sammensetning og mandat er nærmere beskrevet i Prop. 53 L (2013-2014) om endringer i tinglysningsloven mv. side 9 flg.

Rapporten fra arbeidsgruppen 1. juni 2010 omfattet blant annet forslag til lovendringer knyttet til tvangsfullbyrdelse og negotiabilitet. Forslagene ble ikke fulgt opp i Prop. 53 L (2013-2014), jf. punkt 2.3 i proposisjonen, da det etter departementets oppfatning var tale om endringer som burde vurderes i en større sammenheng. Disse gjenstående spørsmålene vurderes i dette høringsnotatet. Samtidig vurderes enkelte spørsmål knyttet til overdragelse av tinglyste panteretter og sletting av registrert pant, som også er behandlet i arbeidsgruppens rapport.

Dette innebærer at noen av spørsmålene i høringsnotatet er behandlet av ulike høringsinstanser i forbindelse med høringen av arbeidsgrupperapporten. Siden spørsmålene nå vurderes i en større sammenheng, sendes de likevel på ny høring.

3 Varsel om tvangsfullbyrdelse mv.

3.1 Innledning

Et særlig tvangsgrunnlag kan ikke begjæres tvangsfullbyrdet før det er gått to uker etter at saksøkeren har sendt saksøkte «skriftlig varsel», jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18. Det er antatt at varselet ikke kan sendes elektronisk. I juridisk teori er det blant annet vist til at begrepet «kjent oppholdssted» taler mot en slik tolkning, jf. Nordhaug i Lov og Rett 2009 side 495.

Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18 innebærer at den som er forpliktet, får risikoen for forsinkelser i postgangen og for at varselet i det hele kommer fram, jf. Ot.prp. nr. 65 (1990-1991) Om lov om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring side 117, der det heter:

«Departementet vil imidlertid understreke at dette bare vil gjelde dersom varsel er sendt på en forsvarlig måte. Hvis ikke fordringshaveren eller dennes prosessfullmektig har holdepunkter for at den forpliktete kan nås på en annen adresse, må det normalt anses tilstrekkelig å sende varselet til den adressen som den forpliktete har oppgitt til fordringshaveren. Er ingen adresse oppgitt, må det normalt anses tilstrekkelig å sende varselet til den adressen som er registrert i folkeregisteret.»

3.2 Mulige endringer

Det finnes antakelig fortsatt mange som forventer at viktige meldinger fra private forretningsforbindelser kommer som brev. Samtidig blir digital post stadig

vanligere, og et ubetinget krav til papirkommunikasjon fremstår som lite i samsvar med den teknologiske utviklingen.

Ved lov 21. desember 2001 nr. 117 om endringer i diverse lover for å fjerne hindringer for elektronisk kommunikasjon, ble det foretatt endringer i en rekke lover for å fjerne rettslige hindre for elektronisk kommunikasjon.

Tvangsfullbyrdelsesloven var ikke omfattet av disse endringene, men begrunnelsen for flere av endringene kan være relevant ved vurderingene som er omhandlet i høringsnotatet. I forarbeidene til loven ble det tatt utgangspunkt i at elektronisk kommunikasjon innenfor privatrettens område normalt vil kreve at partene er enige om at man skal kommunisere elektronisk, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) om lov om endringer i diverse lover for å fjerne hindringer for elektronisk kommunikasjon side 13. På side 21 og 22 fremgår videre:

«Det er en gjennomgående problemstilling i proposisjonen at folk flest i dag er vant til at viktige meldinger - meldinger som kan påvirke en persons rettsstilling - kommer som brev, enten dette er meldinger fra forvaltningen eller private forretningsforbindelser. Skal man imidlertid kunne nyttegjøre seg den gevinsten som ligger i elektronisk kommunikasjon, må man også så langt det er forsvarlig åpne opp for at slike meldinger også kan sendes elektronisk.

Det vil imidlertid kunne lede til en rekke uheldige konsekvenser om man lot det være opp til avsenderen av slike viktige meldinger å avgjøre om meldingen skal sendes som brev eller som elektronisk melding. Mange privatpersoner har elektronisk adresse, men er ikke derfor nødvendigvis forberede på at viktige meldinger kan komme inn på denne måten. Den elektroniske kommunikasjonen kan for mange tjene et mer uforpliktende sosialt formål. Derfor kan det også være tilfeldig hvor ofte man sjekker innkomne meldinger, og/eller man kan ha valgt sårbare tekniske løsninger.

For å unngå at noen skal lide rettstap fordi man har en annen holdning til sin elektroniske postkasse enn sin fysiske, er det gjennomgående foreslått i proposisjonen at elektronisk kommunikasjon bare kan benyttes når mottakeren har godtatt å motta meldinger på denne måten. Det er videre flere steder foreslått at denne godtakelsen skal være uttrykkelig.»

Krav om uttrykkelig godkjennelse ved elektronisk kommunikasjon er blant annet behandlet på side 22 og 45-47 i proposisjonen.

Hensynene som er trukket frem i sitatet over fremstår som aktuelle også for varsel om tvangsfullbyrdelse. Det bør trolig fortsatt tas utgangspunkt i at parter må være enige hvis det skal kommuniseres elektronisk. Av hensyn til mottakeren bør det stilles krav som sikrer at vedkommende i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon kan komme inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak. Innenfor slike rammer kan formålet med skriftlighetskravet oppnås med elektronisk kommunikasjon.

Spørsmålet er da hva slags vilkår som bør stilles. I Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) heter det på side 47:

«Etter departementets mening er det viktig å bidra til trygghet og forutberegnelighet ved bruk av elektronisk kommunikasjon. Departementet går derfor inn for at det i enkelte tilfeller skal kreves at slik kommunikasjon skal være uttrykkelig godtatt. Etter departementets mening bør et slikt vilkår fremgå av lovteksten, og ikke slik det er i dag for finansavtalelovens vedkommende, der kravet om uttrykkelig godtakelse fremgår av merknadene til finansavtaleloven § 8. Dette bør etter departementets mening gjelde for meldinger det er knyttet formkrav til, og som det er forutsatt skal gis etter avtaleinngåelsen, for eksempel oppsigelse av en forsikringsavtale. Er det knyttet skriftlighetskrav til opplysninger eller varsler som skal gis før avtaleinngåelsen, er det etter departementets vurdering upraktisk å

kreve uttrykkelig godtakelse. Departementet foreslår at vilkåret for bruk av elektronisk kommunikasjon i slike tilfeller bør være at kunden ønsker dette.»

Et krav til uttrykkelig godkjennelse ved elektronisk kommunikasjon er blant annet stilt i forsinkelsesrenteloven § 2, jf. også nærmere uttalelser i Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) side 48 og 49. Hensynet til mottakeren kan tale for et tilsvarende vilkår for elektronisk kommunikasjon ved varsel om tvangsfullbyrdelse.

I lys av utviklingen mot digital post i senere tid, kunne det også tenkes å være tilstrekkelig hvis skyldneren har gitt et generelt samtykke - for eksempel gjennom en digital postkasse hvor skyldneren har åpnet for at tredjeparter kan sende ham eller henne post elektronisk.

Det kan imidlertid isteden vurderes å stille et generelt vilkår om at varsel kan sendes elektronisk dersom meddelelsen er sendt på en «betryggende måte». Ved en slik løsning vil det måtte vurderes konkret i hvert enkelte tilfelle om varsel kan sendes elektronisk. Det vil være naturlig å legge vekt på om saksøkte i tilstrekkelig grad er sikret mot å lide rettstap som følge av at vedkommende kan ha et annet forhold til sin elektroniske postkasse enn til fysisk post.

Et slikt generelt krav vil gi større grad av fleksibilitet og kan kanskje gi flere muligheter for praktiske løsninger. Det er en mulighet for at dette igjen kan medføre større behov for avklaring i domstolene. På den annen side har avsenderen av et varsel et klart insentiv til å sende varselet på en slik måte at det ikke kan reises tvil om at det er betryggende avsendt.

Hva som er «betryggende», vil i så fall variere, og må vurderes konkret. Ved varsel etter tvangsfullbyrdsloven kan det ikke være avgjørende om det benyttes elektronisk signatur. Det avgjørende vil være om mottakeren i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon kan komme inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak. I Ot. prp. nr. 108 (2000-2001) er følgende påpekt i forbindelse med kommunikasjon med offentlig forvaltning, jf. side 22:

«Dersom det er gått lang tid siden samtykke ble gitt, og det i denne tiden ikke har vært noen elektronisk kommunikasjon, kan det være nødvendig å sikre at angitt e-post adresse fortsatt brukes av mottaker før en elektronisk melding sendes. Avsender må også foreta foranstaltninger dersom han får meldingen tilbake eller beskjed om at e-postadressen ikke lenger er i bruk. Dette gjelder selv om det ikke har gått lang tid fra samtykke ble gitt. Krav om nærhet i tid mellom samtykke og elektronisk kommunikasjon kan også aktualiseres i privatrettslige avtaler. Det kan være hensiktsmessig at partene i avtalen nærmere regulerer hvordan de skal sikre at motpart har riktig e-post adresse mv.»

Uttalelsen synes aktuell også ved elektronisk varsel om tvangsfullbyrdelse.

Når det gjelder lovteknisk utforming, kan det fremstå som unødvendig med et særskilt krav om at elektronisk varsel om tvangsfullbyrdelse må være sendt på en betryggende måte. Det vises til at et varsel etter § 4-18 uansett må være sendt på forsvarlig måte.

Det kan imidlertid være hensiktsmessig med en generell bestemmelse i tvangsfullbyrdsloven om elektronisk kommunikasjon mellom saksøker og saksøkte. Det vil forenkle utformingen av andre bestemmelser, se punkt 3.3 nedenfor. En slik generell bestemmelse kan for eksempel se slik ut:

«Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.»

Bestemmelsen kan for eksempel inntas som en ny § 1-10 i tvangsfullbyrdelsesloven. Av hensyn til sammenhengen i regelverket bør i så fall bestemmelsene om elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene flyttes fra gjeldende § 2-13 og § 2-17 til den nye § 1-10.

Etter § 4-18 annet ledd kan varsel unnlates dersom saksøkte «verken har kjent oppholdssted eller kjent fullmektig med kjent oppholdssted» som kan motta varsel på saksøktes vegne. Hvis det åpnes for elektronisk varsling, bør det i tillegg være et vilkår for å unnlate varsel at saksøkte ikke har kjent kontaktinformasjon.

3.3 Enkelte andre krav til skriftlig kommunikasjon

Begrepet «skriftlig» er også brukt blant annet i tvangsfullbyrdelsesloven § 1-3 og § 11-58.

Av § 1-3 tredje ledd fremgår at når et foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansieringsvirksomhetsloven § 1-4, låner ut penger mot håndpant i løsøre ved at pantet overleveres til foretaket, kan det inngås forhåndsavtale om at pantstatteren selv kan selge løsøret til dekning av pantekravet dersom pantsetteren ikke har innfridd pantekravet innen en frist på minst en måned som pantstatteren har fastsatt i et «skriftlig varsel» som er sendt skyldneren etter forfall.

Tvangsfullbyrdelsesloven § 11-58 gjelder gjennomføring av tvangsbruk, og gir saksøkeren rett til å kreve at retten ved kjennelse setter en etterstående heftelse som ikke er pengeheftelse, til side så lenge tvangsbruken varer dersom rettigheten hindrer en formålstjenlig drift. Avgjørelsen kan ikke treffes før det er gått minst to uker etter at tvangsbrukeren har sendt «skriftlig melding» til rettighetshaveren om at rettigheten vil bli begjært satt til side.

Meldinger og varsler som etter bestemmelsene over skal gis skriftlig, bør kunne gis elektronisk på samme vilkår som er skissert for tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18. Det vises til punkt 3.2 ovenfor. Lovteknisk kan dette gjøres gjennom å presisere at adgangen til elektronisk kommunikasjon skal gjelde også for disse bestemmelsene.

3.4 Utkast til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven

Ny § 1-10 *Elektronisk kommunikasjon*

For elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene gjelder domstoloven § 197 a tilsvarende.

Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.

Annet ledd gjelder tilsvarende for varsel etter § 1-3 tredje ledd første punktum og melding etter § 11-58 første ledd annet punktum.

§ 2-13 oppheves.

§ 2-17 *Frister*

§ 2-7 gjelder tilsvarende for Statens innkrevingssentralers tvangsfullbyrdelse.

§ 4-18 annet ledd:

Varsel kan unnlates dersom saksøkte verken har kjent oppholdssted *eller kontaktinformasjon*, eller kjent fullmektig med kjent oppholdssted *eller kontaktinformasjon*, som kan motta varsel på saksøktes vegne. Namsmyndigheten kan fritta saksøkeren for varslingsplikten dersom det er grunn til å frykte at fullbyrdelsen ellers ville bli vanskeliggjort.

3.5 Merknader til bestemmelsene

til § 1-10

Første ledd viderefører gjeldende § 2-13 og deler av § 2-17.

Andre ledd regulerer adgangen til elektronisk kommunikasjon mellom saksøker og saksøkte ved krav om at opplysninger og meldinger skal gis skriftlig.

Bestemmelsen er særlig relevant for varsel om tvangsfullbyrdelse, men er generell i den forstand at den etter ordlyden får anvendelse på alle former for krav om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig.

Fastsatte skriftlighetskrav vil fortsatt innebære et krav om at opplysningene skal gis ved hjelp av skrifttegn.

Hva som skal til for at en meddelelse kan anses «sendt på en betryggende måte» er nærmere omtalt i punkt 3.2.

I rettspraksis og juridisk teori er det i ulike sammenhenger gitt uttrykk for at et varsel etter tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18 kan kombineres med varsler etter annen lovgivning. En adgang til elektronisk varsel etter tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18 vil kun få konsekvenser for denne bestemmelsen. Om varsler etter andre lovbestemmelser kan tas med i samme melding, beror på hva som følger av de andre bestemmelsene.

Tredje ledd fastsetter at skriftlig varsel etter § 1-3 tredje ledd første punktum og skriftlig melding etter § 11-58 første ledd annet punktum kan sendes elektronisk på de samme vilkårene som følger av § 1-10 annet ledd.

til § 2-17

Siden § 2-13 flyttes til § 1-10 første ledd i kapittel 1, er det ikke lenger nødvendig å regulere særskilt at bestemmelsen gjelder tilsvarende for Statens innkrevingsentral. Dette følger av § 1-10 første ledd.

til § 4-18 annet ledd

At verken saksøkte eller kjent fullmektig har kjent kontaktinformasjon, er inntatt som et vilkår for å unnlate varsel om tvangsfullbyrdelse etter § 4-18 annet ledd. Saksøkeren kan ikke la være å varsle skyldneren på grunn av at skyldneren ikke har kjent oppholdssted, hvis saksøkeren har mulighet til å nå skyldneren ved elektronisk kommunikasjon.

4 Inkassovarsel og betalingsoppfordring mv.

4.1 Innledning

Etter inkassoloven § 9 første ledd skal en skyldner få et «skriftlig varsel på papir» om at inkasso vil bli iverksatt, med minst 14 dagers betalingsfrist. Etter inkassoloven § 10 første ledd skal skyldneren få en «skriftlig oppfordring på papir (betalingsoppfordring)» om enten å betale eller å komme med innsigelser mot kravet innen en frist på minst 14 dager, når et krav er mottatt til inkasso og betalingsfristen i inkassovarsel etter § 9 er løpt ut.

Kravet om varsling på papir kan fravikes ved avtale, men ikke til skade for en skyldner som har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av forbruker, jf. inkassoloven § 3. Overfor slike skyldnere er det dermed ikke adgang til å sende elektronisk inkassovarsel eller betalingsoppfordring etter gjeldende rett.

Det uttrykkelige kravet om skriftlig varsel «på papir» ble tatt inn i lovbestemmelsene ved lov 21. desember 2001 nr. 117 om endringer i diverse lover for å fjerne hindringer for elektronisk kommunikasjon. Om behandlingen av forslaget i høringsbrevet og om Justisdepartementets vurdering fremgår det i Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) på side 97 - 98:

«Loven har i §§ 9, 10 og 11 regler om inkassovarsel og betalingsoppfordring. I rapporten fra kartleggingsprosjektet uttales følgende om skriftlighetskravet til betalingsoppfordring (Justisdepartementet antar at liknende hensyn kan anføres med hensyn til inkassovarsel):

«Det er flere begrunnelser for kravet om at oppfordringen skal være skriftlig. Den som imidlertid er av særlig interesse er symbolfunksjonen. Dersom skyldneren ikke gjør noe etter å ha mottatt betalingsoppfordring, kan kravet inndrives rettslig. Det er således viktig ikke bare at skyldneren får dokumentet, men også at han får det på en slik måte at han kjenner en oppfordring til å sette seg inn i det han [har] mottatt. Ved papirbasert kommunikasjon ville man normalt reagere når man får et brev fra et inkassoselskap. Brevet er utformet på en slik måte at man ser at det er noe utover det vanlige. Det er ikke sikkert at vi [ville] reagere på samme måte om vi fikk samme dokument som en e-post. Det er ikke sikkert at vi i dag kontrollerer vår e-post like regelmessig som den vanlige postkassen, såfremt vi ikke har sagt at vi ønsker å motta «viktige» meldinger via elektronisk post. Dette er et spørsmål om [å] innarbeide nye rutiner og vaner.

Denne bestemmelsen skal beskytte en svakere part. På bakgrunn av dette vil det være behov for å nærmere regulere når slike betalingsoppfordringer skal kunne sendes i elektronisk form og hvordan. Konklusjonen blir således at denne bestemmelsen er en hindring for elektronisk kommunikasjon. Det vil kreves tilleggsregulering for å nettopp ivareta de hensynene som er drøftet ovenfor, i hvert fall i en overgangsperiode.»

Justisdepartementet er enig i at skriftlighetskravet her har en viktig varslingsfunksjon. Det kan spørres om den manglende tilknytning mellom inkassatoren og skyldneren kan tilsi at elektronisk kommunikasjon ikke bør tillates på dette området på nåværende tidspunkt. Skyldneren kan mangle oppfordring til å undersøke sine elektroniske kanaler for kommunikasjon. Sett hen til de utgifter som kan påløpe kan det virke for «lett» for inkassatoren å oppfylle sine plikter i forhold til skyldneren ved elektronisk kommunikasjon. Justisdepartementet er etter dette kommet til at loven ikke kan ses å åpne for elektronisk kommunikasjon.

Justisdepartementet finner videre at de hensyn som ligger til grunn for skriftlighetskravet, bør opprettholdes og foreslår ikke endringer i denne loven. Vi ber om høringsinstansenes syn på dette.»

For å unngå tolkningstvil med hensyn til at skriftlighetskravene innebærer krav til bruk av papir, foreslo departementet at dette ble presisert i loven.

4.2 Mulige endringer

Begrunnelsen for at det er stilt krav til varsel på papir i inkassoloven § 9 og § 10 fremstår fortsatt som aktuell. Den manglende tilknytningen mellom inkassatoren og skyldneren, og utgiftene som kan påløpe, kan tilsi at betalingsinnkreving står i en særstilling når det gjelder spørsmålet om elektronisk kommunikasjon. Et varsel kan være den første kommunikasjonen som skjer mellom innkreveren og skyldneren, og styrkeforholdet mellom innkreveren og skyldneren kan ofte være skjevt.

På den andre siden taler de samme hensynene som tilsier at det bør legges til rette for elektronisk varsel etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18, for en tilsvarende løsning for inkassovarsel og betalingsoppfordring etter inkassoloven § 9 og § 10. Det vises til punkt 3.2 over. For en inkassator kan det i tillegg være ressurskrevende å måtte gå veien om skriftlig varsel på papir, i alle fall hvis saksbehandlingen for øvrig stort sett er elektronisk.

Det kan derfor også her fremstå som ønskelig å åpne for elektronisk kommunikasjon så lenge det i tilstrekkelig grad sikres mot at noen lider rettstap fordi man har en annen holdning til sin elektroniske postkasse enn sin fysiske. Dette kan antakelig gjøres gjennom tilsvarende regulering som for tvangsfullbyrdsloven § 4-18.

Som det fremgår nedenfor, vurderes det å åpne for elektronisk kommunikasjon også ved andre krav i eller i medhold av inkassoloven om at opplysninger eller meldinger til skyldneren skal gis skriftlig. En bør derfor ha en generell bestemmelse i inkassoloven istedenfor en egen regulering i de enkelte paragrafene.

4.3 Enkelte andre krav til skriftlig kommunikasjon

Inkassoloven § 15 og § 19 første ledd og inkassoforskriften § 1-2 første ledd og § 2-5 tredje ledd inneholder også skriftlighetskrav.

Etter inkassoloven § 15 skal inkassatoren gi fordringshaveren en «skriftlig oppgave» som viser hva skyldneren er krevd for, hva skyldneren har betalt, og hvilket vederlag inkassatoren krever for arbeid og kostnader, når oppdraget er avsluttet. Bestemmelsen er deklatorisk, jf. § 3.

Etter inkassoloven § 19 kan det ved forskrift fastsettes beløp som fordringshavere kan kreve av en erstatningsansvarlig skyldner når det etter kravets forfall «er sendt skriftlig purring». Slik regulering er gitt gjennom inkassoforskriften, som også taler om «skriftlig purring», jf. § 1-2. Etter inkassoforskriften § 2-5 må erstatningskrav utover inkassoforskriften § 2-2 til § 2-3 begrunnes «skriftlig» overfor skyldneren, jf. § 2-5 tredje ledd. Det fremstår som uklart om kravet til skriftlighet her må forstås som et krav om utforming på papir.

Meldinger og varsler til skyldneren som etter bestemmelsene over skal gis skriftlig, bør kunne gis elektronisk på samme vilkår som er skissert for tvangsfullbyrdsloven § 4-18 og inkassoloven § 9 og § 10. Det vises til punkt 3.2 og 4.2. Hvis det vedtas en generell bestemmelse i inkassoloven som skissert i punkt 4.2, vil skriftlighetskravene i bestemmelsene over være omfattet av denne.

4.4 Utkast til endring i inkassoloven

Ny § 3 a *Elektronisk kommunikasjon*

Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger til skyldneren skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.

4.5 Merknader til bestemmelsen

Bestemmelsen regulerer adgangen til elektronisk kommunikasjon ved krav om at opplysninger eller meldinger til skyldneren skal gis skriftlig. Vilkåret om at meddelelsen må være «sendt på en betryggende måte» tilsvarende utkastet til ny § 1-10 i tvangsfullbyrdsloven, og det vises til punkt 3.5.

Bestemmelsen er etter sin ordlyd generell, og vil blant annet gjelde for inkassovarsel etter inkassoloven § 9 og betalingsoppfordring etter inkassoloven § 10.

Fastsatte skriftlighetskrav vil fortsatt innebære et krav om at opplysningene skal gis ved hjelp av skrifttegn.

4.6 Kostnadene ved inndrivelse av forfalte pengekrav

Kostnadene en fordringshaver eller inkassator har ved inndrivelsen av et krav, vil være noe lavere ved bruk av elektronisk kommunikasjon enn ved vanlig post (porto etc.). Dette bør prinsipielt reflekteres i reguleringen av skyldnerens erstatningsplikt for fordringshaverens inndrivingskostnader etter inkassoforskriften. Mulige løsninger som kan vurderes, er å redusere maksimalsatsene generelt eller foreskrive en reduksjon av satsene ved bruk av elektronisk kommunikasjon.

5 Særlige tvangsgrunnlag

5.1 Utgangspunktet

En forutsetning for at namsmyndighetene kan bistå ved tvangsinnrivelse av et krav, er at fordringshaveren har tvangsgrunnlag for kravet.

Tvangsfullbyrdsloven skiller mellom alminnelige og særlige tvangsgrunnlag, og noen av de særlige tvangsgrunnlagene må etter gjeldende rett være utstedt på papir. Der slike dokumenter brukes i forbindelse med disposisjoner som skal tinglyses, kan papirkravene gjøre det mindre attraktivt med elektronisk tinglysing. Også ellers kan det være grunn til å vurdere om det bør legges til rette for mer teknologinøytrale løsninger.

5.2 Eksigible gjeldsbrev

5.2.1 Innledning

Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål, er særlig tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a. Gjeldsbrevet er tvangsgrunnlag overfor

utstederen når utstederens underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen.

Lovavdelingen har i en uttalelse 26. august 2003 (JDLOV-2003-3054) antatt at elektronisk signatur ikke er tilstrekkelig etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2.

Tolkningen ble lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2010 s 604.

Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav a er dermed forstått slik at den oppstiller et krav om at gjeldsbrevet må være i papirform og fysisk underskrevet av låntakeren for å kunne være eksigibelt.

Et eksigibelt gjeldsbrev er også særlig tvangsgrunnlag overfor den som «ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71» forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndrivning uten søksmål og at kausjonistens underskrift er bekreftet som nærmere angitt, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav a fjerde punktum.

Det er en viss adgang til å inndrive norske eksigible gjeldsbrev i Norden. I Norge reguleres fullbyrding av nordiske gjeldsbrev av lov 10. juni 1977 nr. 71 om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område. Loven bygger på konvensjon 11. oktober 1977 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser på privatrettens område. Konvensjonen er en rammekonvensjon som forutsettes utfyllt og gjennomført i det enkelte land, og dette er gjort gjennom nasjonale lover som er søkt lagt opp så ensartet som mulig. Adgangen til å tvangsinn drive norske eksigible gjeldsbrev i Norden er dermed regulert av dansk, svensk og finsk rett. Felles for landenes regler er blant annet at adgangen forutsetter at gjeldsbrevet etter norsk rett kan være grunnlag for fullbyrdelse uten søksmål. Det er også et vilkår at gjeldsbrevet er undertegnet av en person med bosted i Norge.

5.2.2 Mulige endringer

Det kan stilles spørsmål om det fortsatt er behov for å opprettholde hjemmelen for eksigible gjeldsbrev som særlig tvangsgrunnlag. Etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav f har fordringshaveren uansett adgang til å fremme utleggsforretning på grunnlag av et «skriftstykk som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang». For slike tvangsgrunnlag gjelder særskilte prosessuelle regler, som nærmere omtalt i punkt 5.3.

Adgangen til å inndrive norske, eksigible gjeldsbrev i Norden synes imidlertid å tilsi at hjemmelen for eksigible gjeldsbrev som særlig tvangsgrunnlag i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 a bør beholdes.

Spørsmålet er da om det bør åpnes for at også elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel. Arbeidsgruppen har foreslått en slik løsning. I rapporten er det på side 53 flg. vist til at man ikke har funnet noen sterke grunner til å begrense regelen til papirdokumentasjon. Det som er angitt å kunne volde tvil, er om elektronisk tinglysning i seg selv foranlediger en endring. I den forbindelse har arbeidsgruppen pekt på at det kan innvendes at de viktigste tinglyste krav som kan tenkes tvangsfullbyrdes, er pantekrav, og at disse uansett kan tvangsfullbyrdes uten at det tas utlegg (se punkt 5.9 nedenfor). Videre heter det på side 54 i rapporten:

«Eksigibilitet etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav a er slik sett unødvendig. Men også en kravshaver med panterett kan tenkes å ha nytte av en eksigibilitetsklausul, nemlig om

pantet ikke strekker til, så han må tvangsfullbyrde i andre formuesgoder som tilhører debitor. Derfor vil også en pantekreditor kunne få en svekket stilling ved elektronisk tinglysing om ikke også elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel.

For det andre kan det hevdes at gjeldsdokumentasjonen uansett ofte holdes atskilt fra det som tinglyses. Man tinglyser et pantedokument, som ikke sier noe om det underliggende gjeldsforholdet, mens det kravet pantet skal dekke reguleres i et eget gjeldsbrev, gjerne knyttet til en særskilt pantsettelseserklæring som gjør det klart at pantet skal dekke kravet etter gjeldsbrevet. I slike tilfeller kunne man skrevet gjeldsbrevet på papir med en eksigibilitetsklausul selv om pantedokumentasjonen og tinglysingen av den var elektronisk. Men slik arbeidsgruppen ser det, bør reglene være slik at når elektronisk tinglysing innføres, bør også de tilknyttede avtalene kunne inngås elektronisk. Uten dette vil ikke hele gevinstpotensialet ved elektronisk tinglysing kunne tas ut.»

Flere hensyn kan tale for å åpne for at elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel. Siden det gjelder andre prosessuelle regler for tvangsinnndrivelse av særlige tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdesloven § 7-2 bokstav a enn § 7-2 bokstav f, kan det likevel fremstå som lite ønskelig å utvide omfanget av § 7-2 bokstav a mer enn nødvendig. Det peker mot at adgangen til elektroniske løsninger begrenses til de tilfellene hvor gjeldsdokumentasjonen knytter seg til elektroniske pantsettelses.

Løsningen kan oppnås ved å åpne for at slike pantsettelses kan være tvangsgrunnlag for utlegg overfor eieren dersom dokumentet utpeker vedkommende som personlig ansvarlig for pantekravet. I lys av kravene som stilles ved elektronisk tinglysing, antas det i så fall ikke å være behov for særskilte krav til vitnebekreftelser, elektronisk signatur og lignende etter tvangsfullbyrdesloven.

For registrerte skadesløsbrev synes det naturlig å stille som tilleggsvilkår at kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag. Det vises til tilsvarende krav etter tvangsfullbyrdesloven § 11-2 første ledd bokstav a.

Det kan vurderes å stille som vilkår at skyldneren har avgitt en elektronisk form for «vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål». Hvis ikke vil bestemmelsen – i alle fall i teorien – omfatte en videre krets av skyldnere enn § 7-2 bokstav a. Hvis det stilles et slikt krav, vil det også måtte tas stilling til om det skal gjelde formkrav for slik vedtakelse – og i så fall hvilke. Sett i lys av prosedyrene for tinglysing, fremstår det imidlertid uklart hvor stor grad av beskyttelse et slikt krav om særskilt vedtakelse vil gi.

Lovteknisk kan et slikt tvangsgrunnlag reguleres gjennom en ny § 7-2 bokstav g.

Ved pant i fast eiendom vil et tvangsgrunnlag som skissert over isolert sett kunne være aktuelt både overfor en hovedskyldner og en realkausjonist – det avgjørende er hvorvidt pantekravet er elektronisk tinglyst, hvem som er hjemmelshaver og hvem som «utpekes som personlig ansvarlig for pantekravet». Finansavtaleloven har imidlertid særlige regler om inngåelse av kausjonsavtaler. I visse nærmere angitte tilfeller er det åpnet for at kausjonsavtaler kan inngås ved hjelp av et elektronisk medium, jf. § 61 jf. § 8 annet ledd. For kausjon fra forbrukere er det gjort unntak fra denne muligheten, jf. § 61 annet ledd. Elektroniske kausjonserklæringer kan ikke avgis av forbrukere.

Finansavtaleloven er ikke omfattet av høringsnotatet, og en vurdering av disse reglene må eventuelt skje i form av en senere gjennomgang. En ny bokstav g i tvangsfullbyrdesloven § 7-2 som skissert over vil imidlertid innebære at

tvangsfullbyrdelsesloven ikke i seg selv er til hinder for tvangsfullbyrdelse av et tinglyst pant dersom det er gyldig. Om en kausjonsavtale er gyldig, vil blant annet bero på finansavtaleloven. Innsigelser om ugyldighet kan fremsettes under tvangsfullbyrdelsen, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2.

Det bemerkes også at finansavtalelovens formkrav til kausjonsavtaler der forbruker kausjonerer, ikke skal være til hinder for at en realkausjon fra en forbruker tinglyses selv om formkravet ikke er oppfylt. Det medfører at spørsmålet om formkravet er oppfylt, blir et spørsmål om gyldigheten av kausjonen partene imellom som ikke angår tinglygingsmyndigheten.

Det kan vurderes om det også for andre former for kausjoner enn realkausjon, er behov for å legge til rette for elektroniske løsninger i tvangsfullbyrdelsesloven av hensyn til elektronisk tinglysing. Dette reiser imidlertid særlige spørsmål, og det fremstår som ønskelig å avvente vurderingene som gjøres i forbindelse med forskriftsarbeidet under tinglygingsloven. Foreløpig synes det derfor hensiktsmessig å åpne for at slik regulering kan gjøres i forskrift. Ved en eventuell senere regulering kan det samtidig vurderes om det skal gjelde særlige krav for elektroniske løsninger, og i så fall hvilke.

Ved en ny § 7-2 bokstav g etter de retningslinjer som er skissert ovenfor, jf. punkt 5.5, kan det synes som det ikke lenger vil være nødvendig å utforme eksigible gjeldsbrev i de situasjoner hvor en uansett vil ha tvangsgrunnlag for utlegg etter § 7-2 bokstav g.

5.2.3 Bevissspørsmål

I høringsrunden til endringsloven om elektronisk tinglysing ble det stilt spørsmål om bevismessige utfordringer der det etter lov og forskrift gjelder særskilte krav til elektronisk signeringsordning. Det bemerkes derfor at mot et særlig tvangsgrunnlag, eller et krav som er fastsatt i et særlig tvangsgrunnlag, kan fremsettes enhver innvending som kunne ha vært satt fram under et søksmål, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2. Hvis det reises innvendinger mot gyldigheten av en elektronisk registrert pantsettelse, antas dette å kunne avgjøres etter alminnelige prinsipper om bevisføring. I en tolkningsuttalelse 5. mai 1999 (JDLOV-1999-663) har Lovavdelingen uttalt følgende:

«Norsk sivilprosess bygger på prinsippet om fri bevisføring og fri bevisvurdering. Dette innebærer at partene i utgangspunktet kan føre ethvert bevis de finner hensiktsmessig, og at dommeren avgjør etter en samvittighetsfull prøvelse av hele saken hvilket faktum som ut fra en sannsynlighetsvurdering skal legges til grunn for pådømmelsen. Det er således ikke noe rettslig i veien for at elektroniske dokumenter legges frem som bevis for en norsk domstol. Spørsmålet er hvilken vekt domstolen vil tillegge slike dokumenter i sin bevisvurdering.

Spørsmålet om beviskraft er ikke mulig å besvare generelt ettersom den beror på den konkrete bevisituasjonen i den enkelte sak. Denne usikkerheten er imidlertid ikke særegen for elektroniske avtaler, men gjør seg også gjeldende i forhold til avtaler inngått i andre former. Beviskraften av et skriftlig dokument vil avhenge av mange forskjellige forhold, som for eksempel om det fremstår som ekte, og om det er sammenfallende eller motstridende med andre dokumenter eller bevis som finnes i saken. Det er ikke mulig å gi en uttømmende oppregning av de faktorer som spiller inn ved vurderingen av troverdigheten av et bevis. Poenget er at domstolene i en sivil sak som hovedregel skal legge til grunn det faktum som fremstår som mest sannsynlig.

I praksis vil partene i elektroniske avtaler antakelig normalt i sin bevisføring i første omgang legge frem utskrifter av de elektroniske dokumentene for domstolene. Dersom motparten ikke bestrider at utskriften gir uttrykk for et elektronisk dokument som har vært utvekslet mellom partene, er ytterligere bevisføring på dette punkt unødvendig. Dersom det skulle være behov for det, kan bevis for at tekniske sikkerhetsløsninger har vært benyttet, føres i form av f eks vitneutsagn eller muntlige eller skriftlige forklaringer fra sakkyndige som har foretatt en undersøkelse av dokumentet og systemet. Vi antar at utskrifter av elektroniske dokumenter i kombinasjon med sakkyndige erklæringer om at det er anvendt tekniske metoder med høy bevisverdi, vil ha stor overbevisningskraft.»

5.2.4 Tvangsinndrivelse i Norden

Det bemerkes særskilt at konvensjonen 11. oktober 1977 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser på privatrettens område ikke kan endres av Norge alene. Adgangen til å tvangsinndrive norske eksigible gjeldsbrev i Norden er regulert av dansk, svensk og finsk rett, og det vil bero på dansk, svensk og finsk rett om elektroniske gjeldsbrev kan inndrives i Norden. I noen tilfeller kan det gjøre det mindre attraktivt å bruke elektronisk gjeldsdokumentasjon.

5.3 «Skriftstykke»

5.3.1 Innledning

Et «skriftstykke» som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang, er særlig tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f. Slikt skriftstykke kan for eksempel være en faktura som viser til en avtale, leveranse av varer eller tjenester som kravet gjelder, og som angir kravets omfang.

Lovavdelingen har i en uttalelse 16. november 2005 (JDLOV-2005-5918) antatt at uttrykket «skriftstykke» må forstås slik at det kun omfatter dokumenter i papirform, og ikke også elektroniske dokumenter. Av uttalelsen fremgår blant annet:

«Hensynene bak formkravet vil ikke med nødvendighet oppfylles like godt ved bruk av elektronisk kommunikasjon, i form av e-faktura eller annet, som ved tradisjonell papirbasert kommunikasjon. Dette skyldes de praktiske forskjeller mellom papirbasert og elektronisk kommunikasjon som eksisterer. Det vil fremdeles for en del brukere av e-post være slik at e-posten leses sjeldnere enn vanlig post, og at en forventer at viktig informasjon kommer i papirform.»

Spørsmålet er diskutert i juridisk teori, se blant annet Nordhaug i Lov og Rett 2009 side 493-499.

For tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav f gjelder flere prosessuelle særregler. Ved begjæring om utlegg skal saksøkte blant annet oppfordres til å opplyse om sitt standpunkt til saksøkerens krav, jf. § 7-6 annet ledd. Hvis saksøkte reiser innvendinger mot kravet, skal saken behandles i forliksrådet eller heves.

I juridisk teori er det vist til at tvangsinndrivelse på grunnlag av et skriftstykke etter § 7-2 bokstav f bygger på en presumsjon om at kravet er rettmessig når saksøkte ikke fremmer innsigelser, og at dette i større grad enn ellers stiller krav til at saksøktes rettssikkerhet ivaretas også under tvangsfullbyrdsloven. Det vises til Nordhaug i Lov og Rett 2009 side 494.

5.3.2 Mulige endringer

Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav f ble vurdert av arbeidsgruppen i forbindelse med tilretteleggelsen for elektronisk tinglysing. Arbeidsgruppen har ikke fra et lovgiverperspektiv sett noen grunn til å behandle elektronisk meddelelse på annen måte enn papirkommunikasjon i denne sammenhengen. I rapporten er det vist til at det i begge tilfeller kreves at informasjon om kravet er forsvarlig avsendt. Arbeidsgruppen har pekt på at hva som er forsvarlig vil variere etter omstendighetene, både når det gjelder elektronisk kommunikasjon og brev. Det ble derfor foreslått at tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav f skal endres slik at elektronisk dokumentasjon sidestilles med «skriftstykket» som særskilt tvangsgrunnlag.

I tillegg til arbeidsgruppens bemerkninger kommer at det kan være vanskelig for namsmyndighetene å se om fremlagt dokumentasjon har vært sendt i papirform eller elektronisk til skyldneren. En faktura som skrives ut vil ofte se helt lik ut uavhengig av måten den har blitt sendt på.

Det kunne tenkes en regulering hvor det for eksempel bare åpnes for elektroniske «skriftstykker» der kunden har samtykket til dette. Arbeidsgruppen har ikke foreslått slike særlige krav, og departementet bemerker i den forbindelse at § 7-2 bokstav f uansett forutsetter at skriftstykket må være «sendt skyldneren». Fordringshaveren bør ha klare insentiver til å utforme og sende den aktuelle meddelelsen på en måte som ikke gir skyldneren grunnlag for innsigelser ved en eventuell inndrivelse.

5.4 Renter og utenrettslige inndrivingskostnader

Tvangsgrunnlag etter § 7-2 annet ledd bokstav a, e og f er «også tvangsgrunnlag for renter og utenrettslige inndrivingskostnader». Etter bokstav a gjelder som vilkår at «gjeldsbrevet inneholder vedtakelse av at også renter og slike kostnader kan drives inn uten søksmål». Etter bokstav e er vilkåret at «ikke annet følger av lovbestemmelsen».

Også et tvangsgrunnlag som skissert i punkt 5.2 over, bør være tvangsgrunnlag for renter og utenrettslige inndrivingskostnader.

Av redaksjonelle hensyn kan dette reguleres felles i et nytt annet ledd. Det vurderes da om et slikt ledd kan formuleres generelt, slik at det vil gjelde for samtlige av tvangsgrunnlagene i § 7-2 annet ledd.

Kravet om særskilt vedtakelse etter § 7-2 bokstav a synes å ha liten reell verdi i denne sammenheng. Kravet fordrer særskilt bevissthet ved utformingen av tvangsgrunnlaget, og kan gi opphav til tvister om hva en vedtakelse kan antas å omfatte. Det vesentlige bør være at skyldneren blir gjort kjent med at gjelden kan inndrives uten søksmål. Kravet bør derfor trolig oppheves.

Det bør i så fall gjelde en overgangsordning hvor kravet fastholdes for gjeldsbrev som allerede foreligger. En mulig regulering er inntatt i punkt 9.

En adgang til å avtale en avvikende løsning, kan imidlertid tenkes å være hensiktsmessig. Dette kan i så fall oppnås ved å stille som vilkår at «ikke annet fremgår av lov eller tvangsgrunnlaget».

I høringsinnspill i forkant av Prp. 53 L (2013-2014) ble det vist til at det er reist tvil om bestemmelsene gir grunnlag for tvangsinnndrivelse av renter av

utenrettslige inndrivelseskostnader. I Runa Bunæs m fl., Tvangsfullbyrdelse og gjeldsordning, (2009) s 156 er det uttalt om § 7-2 bokstav f at hjemmelen «antas også å omfatte inndrivelse av renter på utenrettslige inndrivelsesomkostninger». På s 344 er det uttalt at «[d]ersom det i et gjeldsbrev er vedtatt at også omkostninger og renter skal være gjenstand for inndrivning uten søksmål, er det et noe uklart spørsmål om det med «renter» menes renter på både hovedstol og kostnadskrav. Det er antakeligvis mest nærliggende å anta at det bare siktes til renter på hovedstolen. Det kan ikke regnes rentesrente av forsinkelsesrenten, jf. Rt. 1994 s. 25.»

En løsning hvor også renter på utenrettslige inndrivelseskostnader er omfattet, kan synes å være mest kostnadseffektiv og mindre prosessdrivende. For å reflektere en slik forståelse, kan ordlyden endres til «utenrettslige inndrivelseskostnader og renter».

5.5 Samlet utkast til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2

§ 7-2 Tvangsgrunnlag

Tvangsgrunnlag for utlegg er foruten de alminnelige tvangsgrunnlagene:

- (a) Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten *søksmål*. *Gjeldsbrevet* er tvangsgrunnlag overfor utstederen når vedkommendes underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Gjeldsbrevet er også tvangsgrunnlag overfor enhver som ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71, forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndrivning uten søksmål, og at vedkommendes underskrift er bekreftet som nevnt ovenfor.
- (b) Veksler for krav som nevnt i vekselloven §§ 47 til 49 jf § 77.
- (c) Sjekker for krav som nevnt i sjekkloven §§ 44 til 46.
- (d) Beslutning om tvangsmulkt eller disiplinærstraff truffet av offentlig myndighet med hjemmel i lov.
- (e) Krav som etter særlig lovbestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.
- (f) Skriftstykke *eller elektronisk meddelelse* som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og *omfang*.
- (g) *Pant som er registrert elektronisk etter tinglysingsloven, overfor eieren dersom dokumentet utpeker denne som personlig ansvarlig for pantekravet, registrert skadesløsbrev likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag.*

Tvangsgrunnlag etter første ledd er også tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter med mindre annet følger av lov eller tvangsgrunnlaget.

Kongen kan i forskrift fastsette at registrert pant i fast eiendom skal være tvangsgrunnlag for utlegg også i andre tilfeller enn nevnt i første ledd bokstav g.

5.6 Merknader til bestemmelsen

Reguleringen i tidligere § 7-2 bokstav a om at gjeldsbrevet også er tvangsgrunnlag for renter og utenrettslige inndrivingskostnader er flyttet til annet ledd. Det stilles

ikke lenger krav om «vedtakelse av at også renter og slike kostnader kan drives inn uten søksmål».

Endringen i § 7-2 bokstav f sidestiller elektronisk meddelelse med skriftstykke som fordringshaveren har sendt skyldneren. Det er ikke stilt særlige formkrav til slik elektronisk meddelelse, men det er et vilkår at meddelelsen «er sendt» skyldneren. Fordringshaveren vil på denne måten ha insentiver til både å utforme og sende skriftstykket eller den elektroniske meddelelsen på en måte som ikke gir skyldneren grunnlag for innsigelser.

§ 7-2 bokstav g slår fast at pant som er elektronisk registrert etter reglene i tinglysningsloven er tvangsgrunnlag overfor eieren dersom dokumentet utpeker vedkommende som personlig ansvarlig for pantkravet. Hvilke formkrav som vil gjelde for slik registrering og utpeking, vil følge av kravene til tinglysing. Endringen er ment å legge ytterligere til rette for bruk av elektronisk tinglysing.

Ordlyden dekker både pant i fast eiendom, pant i andeler i borettslag og pant registrert i Løsøreregisteret dersom de er «registrert elektronisk etter tinglysningsloven».

Et tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav g vil isolert sett kunne være aktuelt både overfor en hovedskyldner og en realkausjonist. Det avgjørende er hvorvidt pantkravet er tinglyst, hvem som er hjemmelshaver og hvem som «utpekes som personlig ansvarlig for pantkravet». Reguleringen vil innebære at tvangsfullbyrdsloven ikke i seg selv er til hinder for tvangsfullbyrdelse av et tinglyst pant, dersom det er gyldig. Om en kausjonsavtale er gyldig, vil blant annet bero på de til enhver tid gjeldende reglene i finansavtaleloven.

Annet ledd slår fast at tvangsgrunnlag etter § 7-2 første ledd også er tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter, med mindre annet fremgår av lov eller tvangsgrunnlaget. At «renter» er angitt etter «utenrettslige inndrivingskostnader» er ment å tydeliggjøre at også renter på de utenrettslige inndrivningskostnadene er omfattet av tvangsgrunnlaget.

I tredje ledd er det gitt forskriftshjemmel til å fastsette at registrert pantsettelse skal være særskilt tvangsgrunnlag i flere tilfeller enn etter første ledd bokstav g. Ved en eventuell regulering vil det måtte tas stilling til om det skal gjelde særlige krav for dette, og i så fall hvilke. Det vil blant annet være nærliggende å se hen til vurderingene som gjøres i forbindelse med forskriftsarbeidet under tinglysningsloven.

5.7 Tvangsdekning i løsøre ved tilbakelevering

5.7.1 Innledning

Etter tvangsfullbyrdsloven § 9-2 første ledd er «skriftlig avtale om salgspant» grunnlag for tilbakelevering når panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17 og avtalen inneholder opplysninger som nevnt i finansavtaleloven § 46 a første ledd bokstav f til h og k til o. Kravet til skriftlighet gjelder både selve avtalen om at kredittgiveren skal ha pant og de øvrige bestemmelser som en slik avtale må inneholde for at den skal være særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven § 9-2.

Rettsvern etter panteloven § 3-17 er dermed et vilkår for at en avtale om salgspant kan utgjøre særlig tvangsgrunnlag. Etter panteloven § 3-17 første ledd må avtale om salgspant ved forbrukerkjøp for å få rettsvern inngås skriftlig og senest samtidig med at salgstingen blir overgitt til kjøperen. Avtalen kan inngås elektronisk såfremt det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold. Utenfor forbrukerforhold kommer skriftlighetskravet inn som et krav til bekreftelsen av en avtale som ikke er skriftlig, jf. annet ledd. Det er ikke inntatt noen særskilt klargjøring av at slik bekreftelse kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon, men dette er ansett å følge av den generelle bestemmelsen i panteloven § 1-17 om bruk av elektronisk kommunikasjon, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) side 78.

Det er uklart om kravet om «skriftlig» avtale om salgspant i tvangsfullbyrdelsesloven § 9-2 første ledd skal forstås som å innebære et særskilt krav om at avtalen må være inngått på papir. Skriftlighetskravet har vært med i tvangsfullbyrdelsesloven siden vedtakelsen og ble da videreført fra den da gjeldende kredittkjøpsloven § 20.

5.7.2 Mulige endringer

Elektroniske avtaler om salgspant bør trolig anses tilstrekkelig etter tvangsfullbyrdelsesloven § 9-2 første ledd i den utstrekning rettsvernsbestemmelsen i panteloven § 3-17 gir adgang til elektronisk avtaleinngåelse. Det vises til hensynet til sammenheng i regelverket, og den nære sammenhengen mellom rettsvern for pant og adgang til tvangsfullbyrdelse av pantet.

Lovteknisk kan dette presiseres ved at ordet «skriftlig» utgår i tvangsfullbyrdelsesloven § 9-2 første ledd.

5.7.3 Utkast til endring i tvangsfullbyrdelsesloven

§ 9-2 første ledd:

Grunnlag for tilbakelevering er foruten de alminnelige *tvangsgrunnlag avtale* om salgspant når panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17 og avtalen inneholder opplysninger som nevnt i finansavtaleloven § 46 a første ledd bokstav f til h og k til o.

5.7.4 Merknad til bestemmelsen

Ordet «skriftlig» er tatt ut av bestemmelsen. Om en avtale om salgspant kan inngås elektronisk, vil bero på de til enhver tid gjeldende krav for rettsvern etter panteloven § 3-17.

5.8 Utlevering av løsøre og fravikelse av fast eiendom

5.8.1 Innledning

Tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 annet ledd og tredje ledd gir bestemmelser om særlige tvangsgrunnlag for henholdsvis utlevering av løsøre og fravikelse av fast eiendom. Annet ledd og tredje ledd bokstav a og b forutsetter at det foreligger en «skriftlig avtale om leie». Avtalen må også inneholde «vedtakelse» av at

utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt (bokstav a) eller når leietiden er løpt ut (bokstav b). Det er lagt til grunn at vedtakelsen må være skriftlig og underskrevet av leietakeren, enten personlig eller ved fullmektig, jf. bl.a. Rt. 1993 s 642.

Særlig tvangsgrunnlag for fravikelse av eiendom er også oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har protestert «skriftlig» til utleieren mot oppsigelsen etter § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.

Etter husleieloven kan avtale om leie av husrom gjøres «skriftlig eller muntlig», jf. § 1-4. Er avtalen muntlig, følger det imidlertid av samme bestemmelse at den skal «settes opp skriftlig dersom en av partene krever det». Etter husleieloven § 9-8 er leieren gitt en frist på én måned etter at oppsigelsen er mottatt, til å «protestere skriftlig» til utleieren mot oppsigelsen. Kommunal- og regionaldepartementet har gitt uttrykk for at kravene til skriftlighet i bl.a. husleieloven ikke anses å være til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000-2001) punkt 12.2.1. Uttalelsene er kritisert i juridisk teori, jf. bl.a. Wyller *Boligrett* (2009) punkt 3.5333.

5.8.2 Mulige endringer

Arbeidsgruppen har i sin rapport vurdert reglene om særskilt tvangsgrunnlag for fravikelse av eiendom i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd. Det er foreslått å endre bestemmelsen slik at også elektroniske leieavtaler kan gis de samme prosessuelle fordeler som papiravtaler, jf. rapporten side 54.

Arbeidsgruppen har vist til at hvis det ikke klargjøres at elektroniske avtaler er likestilt med avtaler på papir, vil man kanskje foretrekke papiravtaler og ikke-elektronisk tinglysing.

Ved en slik endring bør det trolig samtidig åpnes for elektroniske avtaler i reglene om særskilt tvangsgrunnlag for utlevering av løsøre i § 13-2 tredje ledd bokstav a og b.

Arbeidsgruppen har foreslått at «skriftlig avtale» i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd bare skal omfatte elektroniske avtaler hvis de er «signert med en kvalifisert elektronisk signatur etter lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektroniske signaturer § 6 eller etter annen standard fastsatt i forskrift». Et lignende forslag er omtalt i punkt 5.2.2. Det er imidlertid tvilsomt om det er nødvendig å stille særlige formkrav til elektronisk avtaleinngåelse. Ved eventuelle innsigelser vil tvil om det foreligger en avtale uansett kunne avgjøres etter alminnelige prinsipper om bevisføring. Partene vil ha klare insentiver til å inngå leieavtalene i en form som sikrer notoritet, og som gjør det lett å bevise at avtale er inngått.

På den annen side er det flere steder i lovverket stilt som vilkår for elektronisk avtaleinngåelse at det er benyttet en betryggende metode for å autentifisere inngåelsen av avtalen, jf. blant annet finansavtaleloven § 8, panteloven § 3-17 og voldgiftsloven § 11 annet ledd. Hensynet til sammenheng i regelverket kan tilsi et tilsvarende vilkår i tvangsfullbyrdsloven. I forarbeidene til finansavtaleloven er vilkåret begrunnet slik, jf. Ot.prp. nr. 41 (1998-1999) om lov om finansavtaler og finansoppdrag side 26:

«Av hensyn til den teknologiske, og til dels rettslige, utviklingen bør det ikke stilles konkrete krav i finansavtaleloven f.eks til hva som vil være en betryggende metode. Dette vil måtte bero på en konkret tolkning ut fra situasjonen i det enkelte tilfellet og den foreliggende teknologien på det tidspunkt avtalen inngås. Ved vurderingen av hva som er betryggende, bør man samtidig ta hensyn til at det, som påpekt ovenfor, heller ikke ved en tradisjonell skriftlig avtaleinngåelse oppnås fullstendig sikkerhet.

Vurderingen av om en metode er betryggende, vil variere ut fra hva som er inneholdt i den avtalen som inngås.»

Det fremstår nærliggende med en tilsvarende løsning i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a og b. Lovteknisk kan dette for eksempel gjøres gjennom et nytt § 13-2 fjerde ledd.

Når det gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c, er spørsmålet om det er behov for et særskilt skriftlighetskrav for protest til utleier etter tvangsfullbyrdelsesloven. Det foreligger neppe sterke grunner som tilsier at det er nødvendig med et slikt separat krav. Med en slik løsning kan ordet «skriftlig» gå ut i § 13-2 tredje ledd bokstav c.

5.8.3 Renter og utenrettslige inndrivingskostnader

Av § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a fremgår at det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at henholdsvis utlevering og tvangsfullbyrdelse kan unngås dersom «leien med renter, utenrettslige inndrivingskostnader, saks kostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres». Av Ot.prp. nr. 65 (1990-1991) fremgår at «[m]ed «renter» siktes det i første rekke til vanlige morarenter på grunn av den manglende betalingen av leien. «Kostnader» er ment å omfatte kostnader i forbindelse med inndrivningen av leien som saksøkte kan kreve dekket etter § 3-1. Betalingen må ha skjedd før fullbyrdingen gjennomføres. Det vil si at leieren etter utkastet kan forhindre fravikelse selv om han først betaler skyldig leie med renter og kostnader når namsmannen kommer for å gjennomføre fravikelsen.»

Med henvisning til punkt 5.4 antas at det også i § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a er hensiktsmessig å endre ordlyden slik at «renter» settes til slutt i oppregningen av beløp som må betales for å unngå henholdsvis utlevering eller tvangsfullbyrdelse. Ved en slik endring vil «renter» knytte seg til samtlige poster.

Hvorvidt det i et konkret tilfelle kan kreves renter på de enkelte postene, vil bero på om det for øvrig er rettslig grunnlag for det.

Endringen må foretas også i § 13-6 første ledd.

5.8.4 Utkast til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven

§ 13-2 annet ledd bokstav a:

(a) Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom *leien, utenrettslige inndrivingskostnader, saks kostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter*, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje ledd bokstav a:

(a) Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at tvangsfullbyrdelse kan unngås dersom *leien, utenrettslige* inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, *med renter*, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje ledd bokstav c:

(c) Oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har *protestert til* utleieren mot oppsigelsen etter § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.

§ 13-2 nytt fjerde ledd:

Skriftlig avtale som nevnt i annet ledd og tredje ledd bokstav a og b kan inngås elektronisk dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold.

§ 13-6 første ledd tredje punktum:

Det skal opplyses at fullbyrdelsen kan unngås ved at kravet blir oppfylt innen fristen etter første punktum, eller når fullbyrdelsen er begjært etter § 13-2 annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a, ved at *leien, utenrettslige* inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, *med renter*, blir betalt innen fristen.

5.8.5 Merknader til bestemmelsen

til § 13-2

I § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a er «renter» satt til sist i oppregningen av hvilke beløp som må betales for å unngå henholdsvis utlevering eller tvangsfullbyrdelse. Endringen innebærer at renter kan medregnes på samtlige poster, i den grad det for øvrig er rettslig grunnlag for dette.

I § 13-2 tredje ledd bokstav c er ordet «skriftlig» fjernet. Om en protest kan være gitt elektronisk, vil bero på de til enhver tid gjeldende krav til protest etter husleieloven § 9-8.

Fjerde ledd innebærer at kravene i § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a og b om at en avtale skal inngås skriftlig, ikke er til hinder for at avtalen inngås ved hjelp av et elektronisk medium dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere inngåelsen av avtalen. Lignende krav er stilt blant annet i finansavtaleloven § 8, og det er nærliggende å se hen til tolkningen av denne bestemmelsen. Endringen innebærer ingen endring i kravet til innholdet i avtalene.

til § 13-6

I § 13-6 første ledd er «renter» satt til sist i oppregningen av hvilke beløp som må betales for å unngå henholdsvis utlevering eller tvangsfullbyrdelse. Det vises til merknaden til § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a over.

5.9 Elektroniske pantedokumenter som særlig tvangsgrunnlag

Etter § 11-2 første ledd bokstav a er registrert (tinglyst) avtalepant tvangsgrunnlag. For registrert skadesløsbrev gjelder dette likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag.

I Ot.prp. nr. 65 (1990-1991) side 206 er det uttalt:

«Et «registrert avtalepant» må foreligge skriftlig. Bare skriftlige avtaler kan registreres i et realregister. Pantebrevet behøver imidlertid ikke å være negotiabelt; også en registrert pantobligasjon med en rektaklausul er særskilt tvangsgrunnlag. Det kreves heller ikke at dokumentet utelukkende gjelder panteretten. Også et tinglyst skjøte hvor det er betinget panterett i formuesgodet for restkjøpesummen, vil være tvangsgrunnlag.»

Arbeidsgruppen har lagt til grunn at det ikke er noe krav om at dokumentasjonen for panteretten skal være papirbasert når det gjelder registrert pant. I rapporten er det uttalt på side 53:

«Når det gjelder registrert pant, er det ikke noe krav om at dokumentasjonen skal være papirbasert. Slik sett vil det ikke spille noen rolle prosessuelt om tinglysingen (registreringen) av pantet har skjedd elektronisk eller ikke, og arbeidsgruppen har ikke foranledning til å foreslå endringer i disse reglene.»

Det er ikke behov for noen endring i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-2 i forbindelse med elektronisk tinglysing.

5.10 Betydningen av papirbasert kommunikasjon med namsmyndighetene

Tvangsfullbyrdelseslovens bestemmelser om kommunikasjon med namsmyndighetene er ikke omfattet av høringsnotatet. Det bemerkes imidlertid kort at det gjelder flere skriftlighetskrav for slik kommunikasjon. For noen brukere åpner forskrift 25. juni 2010 nr. 977 om elektronisk kommunikasjon med namsmannen og Statens innkrevingsentral i saker etter tvangsfullbyrdelsesloven og i saker for forliksrådet, for innsendelse av nærmere angitte dokumenter elektronisk.

I rapporten fra arbeidsgruppen er det fremhevet at det at «[s]elve tvangsfullbyrdelsen er papirbasert ... hindrer ikke at krav med elektronisk dokumentasjon kan tvangsfullbyrdes», jf. side 51 i rapporten.

Videre kan man ikke anse tvangsfullbyrdelsesloven § 5-2 annet ledd som et hinder for at et tvangsgrunnlag kan ha elektronisk form. Etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-2 annet ledd første punktum skal «skriftlige tvangsgrunnlag» legges ved i gjenpart eller original hvis ikke annet er bestemt. Henvisningen til «skriftlige» tvangsgrunnlag innebærer ikke noe ytterligere formkrav enn de som måtte følge av hjemmelsgrunnlaget for det aktuelle tvangsgrunnlaget. Det vises blant annet til Ot.prp.nr. 65 (1990-91) side 119:

«Med «skriftlige tvangsgrunnlag» siktes for det første til samtlige alminnelige tvangsgrunnlag. Disse vil alle ha en skriftlig form. Dessuten siktes til særlige tvangsgrunnlag når det går fram av vedkommende lovbestemmelse at grunnlaget nødvendigvis må ha en skriftlig form, f.eks gjeldsbrev, pantobligasjoner, husleiekontrakter m.m. Med «gjenpart» menes enten en kopi av grunnlaget, eller, dersom det dreier seg om et alminnelig tvangsgrunnlag, også en avskrift bekreftet av vedkommende domstol eller annen myndighet. Bestemmelsen skiller seg fra tvfbl § 27 ved at det ikke kreves at en kopi av et alminnelig tvangsgrunnlag er bekreftet av vedkommende domstol eller annen myndighet som måtte ha utstedt grunnlaget. Etter bestemmelsen er en kopi i utgangspunktet tilstrekkelig. Det samme

gjelder for særlige tvangsgrunnlag, f.eks en pantobligasjon, et gjeldsbrev eller en leiekontrakt med fravikelsesklausul. Departementet mener at det har liten verdi å kreve spesielle former for bekreftelse av grunnlagene.»

Om det i et konkret tilfelle er adgang til å kommunisere elektronisk med namsmyndighetene, vil etter gjeldende rett måtte vurderes etter tvangsfullbyrdelsesloven § 2-13 jf. domstolloven § 197 a og forskrift 25. juni 2010 nr. 977 om elektronisk kommunikasjon med namsmannen og Statens innkrevingssentral i saker etter tvangsfullbyrdelsesloven og i saker for forliksrådet. Hvis en begjæring må sendes i papirformat, må eventuelle elektroniske tvangsgrunnlag vedlegges i utskrifts form.

6 Negotiabilitetsvirkninger og elektronisk gjeldsdokumentasjon

Negotiabilitetsvirkningene ved overdragelse av et omsetningsgjeldsbrev er knyttet til overlevering av gjeldsbrevet, jf. gjeldsbrevloven §§ 13, 14 og 15. Bestemmelsene forutsetter at det foreligger et gjeldsbrev utstedt på papir.

Av slike negotiabilitetsvirkninger nevnes særlig at erververen av et omsetningsgjeldsbrev har bedre beskyttelse enn erververen av et enkelt gjeldsbrev. Etter gjeldsbrevlova § 15 kan en godtroende erverver av et omsetningsgjeldsbrev vinne full rett mot skyldneren, til tross for at skyldneren hadde holdbare innsigelser mot gjeldens eksistens eller omfang mot den tidligere kreditoren. Bestemmelsen kalles gjerne for regelen om «kreativ legitimasjon».

Et gjeldsbrev som gir pant i fast eiendom, er som hovedregel et omsetningsgjeldsbrev, jf. gjeldsbrevlova § 11 nr. 3. Ved tinglysing skal det imidlertid brukes standardisert oppsett fastsatt av Statens kartverk for pantedokumenter, jf. forskrift 3. november 1995 nr. 875 § 2 første ledd bokstav c. Basert på opplysninger departementet har mottatt, er det i praksis ikke vanlig at det er inntatt formuleringer i slike blanketter som oppfyller formkravene for omsetningsgjeldsbrev. I forbrukerforhold er omsetningsgjeldsbrev heller ikke tillatt i låneforhold som er omfattet av finansavtaleloven, jf. § 55 annet ledd.

Arbeidsgruppen har ikke foreslått regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon tilsvarende reglene for negotiable gjeldsbrev etter gjeldsbrevlova. Det er uttalt på side 56 og 57 i rapporten:

«Skal en pantøver sikre seg kreativ legitimasjon i det systemet arbeidsgruppen foreslår, må det være utstedt en pantobligasjon. Dette vil som nevnt ikke være lovlig i en del forbrukerforhold, og brukes lite i praksis ellers også.

I noen få tilfeller kan det likevel hende at en ønsker fulle negotiabilitetsvirkninger. Teknisk sett kunne nok dette vært mulig å oppnå med elektronisk dokumentasjon og elektronisk tinglysing. Lager man ikke slike regler, vil dette kunne i noen tilfeller gjøre at partene velger bort elektronisk tinglysing: Siden pantobligasjonen må være på papir, vil man kanskje foretrekke at det som skal tinglyses også dokumenteres på papir. Arbeidsgruppen har likevel ikke funnet grunn til å foreslå regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon tilsvarende gjeldsbrevlovens regler for negotiable gjeldsbrev bare for disse tilfellene. Behovet synes å være lite, og reglene ville måtte bli vanskelige å tilegne seg. Da vil den beste løsningen heller være at partene eventuelt velger bort elektronisk tinglysing i disse få tilfellene.

I Danmark har man valgt en annen løsning: Negotiable pantobligasjoner avvikles, og må konverteres til en papirløs variant. Men i Danmark er det trolig langt flere pantobligasjoner i omløp enn i Norge, og man har valgt å ikke beholde alternativet med papirbasert tinglysing.

Det danske eksempelet gir derfor igjen grunn til å innføre papirløse negotiable panteretter i Norge.»

Ordet «igjen» i siste setning antas å skulle være «ikke» eller «ingen».

Arbeidsgruppens vurdering legges til grunn, og det antas at det ikke bør innføres regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon som kan gi tilsvarende negotiabilitetsvirkninger ved overdragelse som gjeldsbrevloven gir ved overdragelse av omsetningsgjeldsbrev.

7 Overdragelse og sletting av tinglyste panteretter

7.1 Rettsvern ved overdragelse

7.1.1 Innledning

Etter tinglysingsloven gjelder det særlige rettsvernregler ved overdragelse av panterett. I forlengelsen av at det er lagt til rette for elektronisk tinglysing, bør det vurderes å endre rettsvernsreglene for overdragelse av panterett som er registrert ved elektronisk innsending.

Hovedregelen om rettsvern ved tinglysing følger av tinglysingsloven § 20. Bestemmelsen slår fast at når et dokument er innført i dagboken, går det rettsverv som dokumentet gir uttrykk for, i kollisjonstilfelle foran rettsverv som ikke er innført samme dag eller tidligere. Bestemmelsene i § 20 får blant annet ikke anvendelse på overdragelse av panterett, jf. § 22 nr. 1. Her vil rettsvern følge av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er knyttet til.

I NOU 1982:17 Ny tinglysingslov er det blant annet uttalt, jf. side 138:

«Er panteretten knyttet til et omsetningsgjeldsbrev, bør rettsvernsreglene være som for omsetningsgjeldsbrev i sin alminnelighet. Skulle man her forlange tinglysing (istedenfor eller i tillegg til de rettsvernsregler som gjelder for omsetningsgjeldsbrev), ville man i realiteten frata pantobligasjonene deres karakter av omsetningspapirer. For de legalpanterettigheter som er hjemlet i panteloven § 6-1 første og annet ledd, vil et krav om tinglysing av en transport fremstå som en meningsløshet all den stund selve panteretten ikke kan tinglyses, jf. panteloven § 6-1 tredje ledd og utk. § 14 annet ledd. Forøvrig kunne man tenke seg et tinglysingskrav ved overdragelse, men utvalget er blitt stående ved samme løsning som i gjeldende rett, nemlig at alle panteretter behandles likt, jfr. Innstilling VI fra Sjølovkomiteen (1966) s. 59.»

I Ot.prp. nr. 9 (1935-1936) Lov om tinglysing heter det om overdragelser av panterett at «[h]elt siden forordningen av 17 februar 1738 har disse overdragelser vært fritatt for tinglysing, og det vilde være uheldig for det praktiske omsetningsliv om en her innførte en tinglysingstvang som etter 200 års erfaring har vist sig unødvendig.»

At rettsvern ved overdragelse av tinglyst panterett ikke følger tinglysingsreglene, innebærer at grunnboken ikke alltid vil inneholde korrekte opplysninger om hvem som har rett til å forføye over en tinglyst panterett. Det er i juridisk teori gitt uttrykk for at det ville være tungvint om det skulle kreves tinglysing for å oppnå rettsvern ved omsetting av panteretter, jf. Høgetveit Berg / Bråthen-Otterbech Tinglysing (2009) side 283. Det er likevel ikke noe til hinder for at overdragelsen tinglyses, siden dette er en rettshandling som faller inn under bestemmelsen i tinglysingsloven § 12.

7.1.2 Mulige endringer

Arbeidsgruppen har i sin rapport angitt at regelen er gammel, og nok har sammenheng med at de fleste panterrettigheter tidligere var knyttet til et negotiabelt dokument, der det var egne rettsvernregler (overlevering). I dag brukes av mange grunner negotiable dokumenter sjelden i forbindelse med pantsetting. Arbeidsgruppen mener at det kan være uklart hvilke rettsvernregler som egentlig gjelder for overdragelsen av panteretten, og om det gjelder andre rettsvernregler for panteretten enn for den eller de fordringene den sikrer. Arbeidsgruppen viste også til at det «har oppstått et sterkere behov for å kunne identifisere panthavere, både for offentligrettslige formål (for eksempel skatteligging), fordi den foranstående panthaver har en lojalitetsplikt overfor den etterstående som etter omstendighetene kan forutsette at de kommuniserer, og fordi det kan være behov for å avklare hvem som er kreditor for pantefordringen også før den gjøres gjeldende.»

I forlengelsen av dette foreslo arbeidsgruppen at unntaket i tinglysningsloven § 22 nr. 1 begrenses til de tilfeller hvor panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending. Det er uttalt på side 44 i rapporten:

«Selv om det allerede ved konvensjonell tinglysning finnes gode grunner for å tinglyse overdragelse av panteretter, gir innføringen av elektronisk tinglysning en ekstra foranledning til å gjøre dette.

Om overføring av panteretter tinglyses, vil refinansiering ofte kunne skje ved at panteretten overdras, snarere enn ved avlysning av den gamle panteretten og tinglysing av en ny. Dette vil være arbeidsbesparende, og panteretten vil alltid opprettholde opprinnelig prioritet. Og en ville slippe å involvere låntaker – som kan være en forbruker – i overdragelsen av panteretten. En slik ordning har fungert utmerket i Sverige i en årrekke.

Overdragelsen av panteretten vil være en ny melding om tinglysing, som registreres på eiendommen der pantet hefter. En melding om overdragelse må knyttes entydig til en bestemt pantsettelse, f.eks. slik at man må peke ut den panteretten som skal overdras i et nettskjema der overdragelsen registreres for tinglysing.»

Det bør på denne bakgrunn vurderes å innføre krav om tinglysing som rettsvernsakt ved overdragelse av panteretter som er tinglyst elektronisk. En slik endring kan innebære økte kostnader ved tinglysingsgebyr, men til gjengjeld gjøre at grunnboken vil inneholde korrekte opplysninger om rettighetshaveren av elektronisk registrerte panteretter. Dette kan igjen minske risikoen for feil og forenkle prosessen ved sletting av panteretten. Lovteknisk kan endringen gjøres ved å endre tinglysningsloven § 22 nr. 1 slik at det fremgår at bestemmelsene i § 20 ikke får anvendelse på overdragelse av panterett, når panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending.

Hvis lovendringene om elektronisk tinglysing skulle tre i kraft før en slik endring, vil spørsmål om rettsvern for elektronisk registrerte panteretter som allerede er overdratt, måtte vurderes på grunnlag av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er knyttet til.

Det vil være et spørsmål om det er behov for særlige regler om gebyr for tinglysing av overdragelse av panteretter. Det må vurderes som en eventuell forskriftsendring, jf. tinglysningsloven § 12 b.

For overdragelse av panteretter som ikke er tinglyst elektronisk, vil rettsvern fortsatt følge av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er

knyttet til. Dette innebærer at den som etter grunnboken fremstår som rettighetshaver til et pantekrav, ikke nødvendigvis er det.

Dette reiser enkelte problemstillinger knyttet til sletting av heftelser fra grunnboken. For å slette en heftelse må det tinglyses bevis for at den er falt bort eller for at den berettigede samtykker i det, jf. tinglysningsloven § 32 første ledd. I noen tilfeller må originaldokumentet sendes inn, se punkt 7.2 nedenfor. Der panteretten kan slettes uten at originaldokumentet sendes inn, foreligger det en mulighet for at den som fremstår som berettiget til pantekravet kan få det slettet av grunnboken, selv om vedkommende ikke lenger er den reelle rettighetshaveren – og uten rettighetshaverens samtykke.

Dette gjelder imidlertid også i dag, og endres ikke av innføringen av elektronisk tinglysning. Som nevnt er det heller ikke noe i veien for at overdragelsen av panteretten tinglyses, jf. tinglysningsloven § 12. Ved å gjøre dette kan man sikre seg at det også fremgår av grunnboken hvem som er den nye berettigede til pantekravet.

7.2 Sletting av tinglyst pant

7.2.1 Innledning

For at en tinglyst pantobligasjon eller et skadesløsbrev skal kunne slettes, må når ikke annet er bestemt ved lov, kvittering eller samtykke være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføreren til påtegning om utslettelsen, jf. tinglysningsloven § 32 annet ledd. Dette gjelder ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at det ikke kan overdras og, i den utstrekning departementet bestemmer, heller ikke når dokumentet er utstedt til offentlig bank eller lignende institusjon.

Hovedregelen er dermed at tinglyste pantobligasjoner og skadesløsbrev må innleveres for påtegning før de kan slettes fra grunnboken. Slike slettinger kan ikke gjennomføres elektronisk.

Arbeidsgruppen som fikk i mandat å utrede spørsmålet om elektronisk tinglysning, beskrev i sin rapport et prøveprosjekt som har pågått i samarbeid med DNB-konsernet siden våren 2007, om elektronisk innsendelse og tinglysning av pantedokumenter. Om elektronisk sletting av pant fremgår det på side 8 i rapporten:

«I tillegg har banken sendt inn meldinger om sletting av pant elektronisk. Disse meldingene har vært behandlet automatisk hos tinglysningsmyndigheten siden oppstart av prosjektet med god erfaring. Banken sletter både manuelt innsendte pantedokumenter og elektroniske innsendte dokumenter. Det er imidlertid lagt en begrensning på bankens mulighet til å slette papirdokumenter. Dokumenter innsendt før oktober 2001 kan ikke slettes elektronisk. Panteobligasjoner kan heller ikke slettes elektronisk. Bakgrunnen for dette er reglene om sletting i tinglysningsloven § 32 som sier at ved sletting av panteobligasjoner skal originaldokumentet sendes inn. Det er i prosjektet lagt til grunn at bankenes pantedokumenter etter oktober 2001 som klar hovedregel ikke er panteobligasjoner. De involverte bankene må også innstå for at de behandler disse dokumenttypene rett og påtar seg erstatningsansvar i den forbindelse. Usikkerheten rundt pantedokumenter er en vesentlig hindring for full elektronisk tinglysning.»

7.2.2 Mulige endringer

Arbeidsgruppen har foreslått å fjerne kravet om fremleggelse av skadesløsbrev ved sletting, jf. rapporten side 68. Det er vist til at en ønsker at slettinger i størst mulig grad skal kunne skje elektronisk, uten fremleggelse av papirdokumentasjon. Når det gjelder pantobligasjoner, har arbeidsgruppen pekt på at rettighetene er knyttet til dokumentet, og at det ikke er til å unngå at de ved sletting må legges frem for påtegning og for å vise hvem som er rettighetshaver. Når det gjelder skadesløsbrev er rettigheten ikke knyttet til dokumentet.

De foreslåtte endringene gjør skillet mellom negotiable og ikke-negotiable pantedokumenter viktig. Arbeidsgruppen har uttalt at dette «har tidligere ikke spilt stor rolle i tinglysingssammenheng. Normalt må en likevel kunne legge til grunn at pantedokumentasjon som er beskrevet som et pantedokument i registrene, er ikke-negotiabel slik at det kan slettes uten fremleggelse.»

Det legges til grunn at det vil fremgå av de registrerte opplysningene om en panterett, om den er tinglyst elektronisk eller ved innsendelse av dokumenter i papirform. Med arbeidsgruppens forslag vil elektronisk tinglyste panteretter da kunne slettes uten fremleggelse av noe dokument.

For pantedokumentasjon som er fysisk tinglyst, vil spørsmålet være om det fremgår i tilstrekkelig grad av de registrerte opplysningene om dokumentet er negotiabelt eller ikke. Hvis dette ikke er tilfelle, vil det fysiske dokumentet likevel måtte fremlegges. Det bør imidlertid rent praktisk legges til rette for at det ved fysisk tinglysing blir anmerket om vilkårene for å slette panteretten uten fremleggelse er oppfylt.

Regelen om fremleggelse av negotiable dokumenter for sletting gjelder i dag, i den utstrekning departementet bestemmer, ikke når dokumentet er utstedt til offentlig bank eller lignende institusjon. Arbeidsgruppen har foreslått at denne bestemmelsen utvides til å gjelde alle banker, og at det avgjørende ikke skal være hvem dokumentene er utstedt til, men at banken innestår for at de påføres påtegning om slettingen eller makuleres. Arbeidsgruppen «vurderer dette som en fullt forsvarlig ordning, som sparer en del forsendelse av papir. Regelen er i samsvar med praksis under forskrift 3. mai 2007 nr. 476 om prøveprosjekt for elektronisk kommunikasjon ved tinglysing.»

Ved en løsning som foreslått av arbeidsgruppen, kan det tenkes situasjoner hvor en bank innestår for at et dokument påføres påtegning om sletting eller makuleres, men at dette likevel ikke blir gjort. I slike tilfeller kan det være risiko for at tredjeparter påføres tap. Det antas derfor at det bør komme noe tydeligere frem av loven at banken selv skal sørge for at dokumentet umiddelbart påføres påtegning om sletting eller makuleres. Dessuten bør banken være ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dette ikke er gjort. Bankene avgjør selv om de ønsker å benytte seg av adgangen til å få slettet dokumentet uten fremleggelse av originaldokumentet.

Det bør presiseres noe nærmere hvilke banker utvidelsen eventuelt skal gjelde for. Det synes nærliggende å avgrense dette til de bankene som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7. I tillegg kan enkelte foretak eiet av staten omfattes. En mulig avgrensning kan være de institusjoner som er unntatt fra finansforetaksloven etter § 1-6 første ledd. Dette vil i så fall omfatte Norges Bank, Statens Pensjonskasse og visse foretak eiet av staten som er finansiert over

statsbudsjettet, som blant annet Statens lånekasse for utdanning. For en nærmere beskrivelse vises det til Prop. 125 L (2013-2014) om lov om finansforetak og finanskonsern side 22 og 23 og side 158.

En løsning som skissert over kan inntas direkte i tinglysingsloven § 32 annet ledd, slik at det ikke er behov for å opprettholde dagens forskriftshjemmel.

7.3 Utkast til endringer i tinglysingsloven

§ 22 nr. 1:

1) På overdragelse av panterett, *når panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending.*

§ 32 annet ledd:

For at en pantobligasjon skal kunne slettes etter bestemmelsen i første ledd, må når ikke annet er bestemt ved lov, kvittering eller samtykke være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføreren til påtegning om utslettelsen. Dette gjelder likevel ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at det ikke kan overdras. Dette gjelder heller ikke dersom banker som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, eller institusjoner som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, ber om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet. I slike tilfeller skal banken eller institusjonen sørge for at dokumentet umiddelbart påføres påtegning om sletting eller makuleres, og banken eller institusjonen er ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dette ikke er gjort.

7.4 Merknader til lovforslaget

til § 22

Endringen reflekterer en løsning hvor overdragelse av panteretter som er registrert ved elektronisk tinglysing, må tinglyses elektronisk for å få rettsvern. Det vises til den nærmere beskrivelsen i punkt 7.1.2 ovenfor.

til § 32

Regelen innebærer at pantedokumenter som ikke er pantobligasjoner, kan slettes uten at de må legges frem for tinglysingsmyndigheten.

I tillegg utvides unntaket for fremleggelse av negotiable dokumenter, til situasjoner hvor nærmere angitte aktører ber om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet. Utvidelsen vil gjelde for banker med konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7. I tillegg vil utvidelsen gjelde for Norges Bank, Statens Pensjonskasse og visse foretak eiet av staten som er finansiert over statsbudsjettet, jf. finansforetaksloven § 1-6 første ledd.

Den enkelte aktøren vil selv ha ansvaret for å sørge for at originaldokumentet påføres påtegnelse om sletting eller makuleres. Hvis det ikke blir gjort, er aktøren ansvarlig overfor tredjeparter for det tap de måtte bli påført som følge av dette.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovendringene som vurderes i dette høringsnotatet vil i seg selv ikke medføre kostnader eller administrative ulemper.

Endringene i tvangsfullbyrdelseslovens bestemmelser om særlige tvangsgrunnlag legger til rette for å ta ut ytterligere gevinster ved elektronisk tinglysning. I Prp. 53 L (2013-2014) er det fremhevet at gevinsten ved elektronisk tinglysning blant annet vil avhenge av i hvor stor grad lovgivningen for øvrig åpner for elektroniske løsninger, se side 59. I den forbindelse ble det særlig vist til lovgivningen knyttet til tvangsfullbyrdelse, som vil kunne ha innvirkning på i hvor stor grad elektronisk tinglysning vil bli tatt i bruk av markedet.

Andre og mer generelle fordeler ved økt adgang til bruk av elektronisk kommunikasjon er særlig at man kan slippe papirutskrifter, fysisk dokumentfremføring (portoutgifter m.v.) og fysisk arkivering. Det kan også legges til rette for mer tidseffektive løsninger, og i noen tilfeller åpne for en mer automatisert dokumenthåndtering.

Det kan vurderes om det potensialet for kostnadsbesparelser for fordringshavere og inkassatorer som ligger i de eventuelle endringene i inkassoloven, bør medføre en reduksjon i hvor store kostnader som kan kreves erstattet av skyldneren.

Endringene i tinglysningsloven vil innebære at aktører vil måtte betale tinglysningsgebyr for å få rettsvern ved overdragelse av de panteretter endringen omfatter. Hvor store kostnader dette vil innebære, avhenger av gebyrreglene.

I tillegg bemerkes at den faktiske utnyttelsen av de lovendringene som vurderes, forutsetter at de aktuelle aktørene har den nødvendige IKT-utrustningen.

9 Samlet utkast til lovendringer

I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysning gjøres følgende endringer

§ 22 nr. 1 skal lyde:

1) På overdragelse av panterett, *når panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending.*

§ 32 annet ledd skal lyde:

For at en pantobligasjon skal kunne slettes etter bestemmelsen i første ledd, må når ikke annet er bestemt ved lov, kvittering eller samtykke være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføreren til påtegning om utslettelsen. Dette gjelder likevel ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at det ikke kan overdras. Dette gjelder heller ikke dersom banker som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, eller institusjoner som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, ber om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet. I slike tilfeller skal banken eller institusjonen sørge for at dokumentet umiddelbart påføres påtegning om sletting eller makuleres, og banken eller institusjonen er ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dette ikke er gjort.

I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse gjøres følgende endringer:

§ 1-10 skal lyde:

§ 1-10 *Elektronisk kommunikasjon*

For elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene gjelder domstolloven § 197 a tilsvarende.

Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.

Annet ledd gjelder tilsvarende for varsel etter § 1-3 tredje ledd første punktum og melding etter § 11-58 første ledd annet punktum.

§ 2-13 oppheves.

§ 2-17 skal lyde:

§ 2-17 *Frister.*

§ 2-7 gjelder tilsvarende for Statens innkrevingssentrals tvangsfullbyrdelse.

§ 4-18 annet ledd skal lyde:

Varsel kan unnlates dersom saksøkte verken har kjent oppholdssted eller kontaktinformasjon, eller kjent fullmektig med kjent oppholdssted eller kontaktinformasjon, som kan motta varsel på saksøktes vegne. Namsmyndigheten kan fritta saksøkeren for varslingsplikten dersom det er grunn til å frykte at fullbyrdelsen ellers ville bli vanskeligjort.

§ 7-2 skal lyde:

§ 7-2 *Tvangsgrunnlag*

Tvangsgrunnlag for utlegg er foruten de alminnelige tvangsgrunnlagene:

- (a) Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten *søksmål*. *Gjeldsbrevet* er tvangsgrunnlag overfor utstederen når vedkommendes underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Gjeldsbrevet er også tvangsgrunnlag overfor enhver som ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71, forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndriving uten søksmål, og at vedkommendes underskrift er bekreftet som nevnt ovenfor.
- (b) Veksler for krav som nevnt i vekselloven §§ 47 til 49 jf § 77.
- (c) Sjekker for krav som nevnt i sjekkløven §§ 44 til 46.
- (d) Beslutning om tvangsmulkt eller disiplinærstraff truffet av offentlig myndighet med hjemmel i lov.
- (e) Krav som etter særlig lovbestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.
- (f) Skriftstykke eller elektronisk meddelelse som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang.
- (g) *Pant som er registrert elektronisk etter tinglysingsloven, overfor eieren dersom dokumentet utpeker denne som personlig ansvarlig for pantekravet, registrert skadesløsbrev likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag.*

Tvangsgrunnlag som nevnt i første ledd er også tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter med mindre annet følger av lov eller tvangsgrunnlaget.

Kongen kan i forskrift fastsette at registrert pant i fast eiendom skal være tvangsgrunnlag for utlegg også i andre tilfeller enn nevnt i første ledd bokstav g.

§ 9-2 første ledd skal lyde:

Grunnlag for tilbakelevering er foruten de alminnelige *tvangsgrunnlag avtale* om salgspant når panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17 og avtalen inneholder opplysninger som nevnt i finansavtaleloven § 46 a første ledd bokstav f til h og k til o.

§ 13-2 annet ledd bokstav a skal lyde:

(a) Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom *leien, utenrettslige* inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, *med renter*, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje ledd bokstav a skal lyde:

(a) Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at tvangsfullbyrdelse kan unngås dersom *leien, utenrettslige* inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, *med renter*, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje ledd bokstav c skal lyde:

(c) Oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har *protestert til* utleieren mot oppsigelsen etter § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.

§ 13-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Skriftlig avtale som nevnt i annet ledd og tredje ledd bokstav a og b kan inngås elektronisk dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold.

§ 13-6 første ledd tredje punktum skal lyde:

Det skal opplyses at fullbyrdelsen kan unngås ved at kravet blir oppfylt innen fristen etter første punktum, eller når fullbyrdelsen er begjært etter § 13-2 annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a, ved at *leien, utenrettslige* inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, *med renter*, blir betalt innen fristen.

I lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav gjøres følgende endringer:

§ 3 a skal lyde:

§ 3 a *Elektronisk kommunikasjon*

Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger til skyldneren skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

Endringene trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

For tvangsgrunnlag som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav a som foreligger på tidspunktet for ikrafttredelse, er gjeldsbrevet tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter bare i den grad det inneholder vedtakelse av at også renter og slike kostnader kan drives inn uten søksmål.